

Koncertekről

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara – 2017. szept. 14. – Zeneakadémia

„Üzenetek 1788-ból” címmel hirdetett bérleten kívüli hangversenyt a Zeneakadémia Nagytermébe a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara. Az évad kezdetén érdeklődő közönség jutott a programnak, amely Mozart két szimfóniáját (g-moll és C-dúr), valamint B-dúr zongoraversenyét tartalmazta. Az est dirigense Kovács János volt, szólistaként pedig a Vásáry Tamás meghívására érkezett Primavera Shimát ismerhettük meg.

Mozart zenéje, részben épp azért, mert az idők folyamán rendszeresen játszották, szépen példázza, hogy bármely kor embere (akarva-akaratlanul) mennyire a saját képére formálja a műveket. Az utóbbi évtizedek hitelességre törekvő historikus előadói pedig tudatosan próbálják rekonstruálni az egykori ízlést. A hangfelvételek jóvoltából egymás mellett él tehát megannyi Mozart-kép, a finomkodótól a nagyközöniséget megszólító plakátszerű hangzásokig. A mai zenehallgató tehát a bőség zavarával küzd – ugyanakkor a felelősségteljes előadók számára megkerülhetetlen kérdés, hogy melyik Mozart-hangzást képet erősítsék. Ez a kérdés elsősorban azoknak az együtteseknek égető, amelyek Mozart (illetve a klasszikusok) zenéjének specialistái kívának lenni. Azok a zenekarok pedig, amelyeknek a repertoárja több évszázadot ölel fel, alkalmanként találkoznak ezzel a problémával. De az is előfordulhat, hogy nem problémaként élik meg a Mozart-interpretációt, hanem alkalmanként, lehetőségként, hogy megszólaltassanak Mozart-műveket, amelyeknek a közismertségére bizton számíthatnak.

Ez történhetett a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarával is, amelyet rég nem hallottam Mozart-est előadójaként. Kovács János all round karmester, aki olyan szerencsés habitussal rendelkezik,

hogy valamennyi kompozícióban, amelynek vezénylésére vállalkozik, képes örömet lelteni, s ezt az örömet sugározni mindenkori muzsikus-partnerei felé is. Ő az a karmester, akit érdemes nézni! A hangversenyeken ugyanis olyan intenzíven éli át a zenét, hogy számára nem kérdéses, hogy milyen mozdulatokkal forduljon a hangszerekhez. Nem hagyatkozik evidenciaként a próbák során kidolgozottakra, kispórolva mozdulatait az aktuálisan szükséges beavatkozásokra (dinamikai arányok finomítására, vagy a kényes belépések előkészítésére), hanem úgy éli a zenét, hogy az egyszerre kifejező látvány a hallgatóságnak és inspiráló-emlékeztető a játékosoknak. Tehát, a koreográfia nem felesleges, ugyanakkor nem is érződik utasításnak. Érdemes volt figyelni például a bal keze mozdulatait a g-moll szimfónia kezdetén – ahogyan a dallamot szinte simogatva rajzoltatta, s épp ezért máskor felfokozódott a ritmikus karakter hatása, ereje. Alapos-biztos műismeret birtokában képes volt elhittetni valamennyi játékosal, hogy adott pillanatban ő került a reflektorfénybe, az ő – lett-légyen bármilyen rövid – dallamfordulata különlegesen értékes részlete a kompozíció egészének.

A zenekar tagjai az első hangtól az utolsóig aktív jelenléttel játszottak, szólamtudásuk birtokában formálva a kisebb-nagyobb egységeket, nem pedig csupán a karmesteri utasításokat követve. Sajnos, a kürtösök ezúttal nem a legjobb formájukat hozták – de a jól felépített tételek sodrásában könnyen feledhetőek voltak bizonytalankodó hangindításaik. Olyan szimfónia-előadásokat hallottunk, amikor egymást erősíthették a korábbi emlékképek és az őket gazdagító új interpretáció. Mert a kidolgozottságnak köszönhetően, tudatosan vagy szinte észrevétlenül, „részletezőbb felbontásban” jutott el hozzánk a partitúra hangzástképe. Imitáló szegumentumok okoztak intellektuális örö-

met, és megint csak átélhettük a tutti-unisono hangzások semmivel sem pótolható hatását. A lelkesedésnek egyetlen rossz következménye volt: a magas és mélyvonósok gyakran zavaró dinamikai aránytalansága. Főként kezdetben gyönyörködtető volt a basszus-szólamok kidolgozottsága, a bőgősök megformált játéka, melynek során az egyes hangok a harmóniai történéseknek tényleges fundamentumai lettek. Máskor azonban borult az egyensúly, szinte elnyomták a hegedűket. Viszont külön öröm volt hallani, hogy az I. hegedű szólama milyen érzékeny kíséretre képes, ha a fafúvósok játsszák a dallamot, akiknek a teljesítményéről csak jót mondhatunk.

Kovács János értő irányítását dicsérem, hogy hatásosan szólaltatta meg a hangsúlyeltolódásos részleteket, amikor a metrikus súly és a hangsúlyosan kiemelt akkordok nem estek egybe. Továbbra is érezhettük a metrikus tagolódást, és épp ezért szinte poénként érzékeltük a „szabálytalan” hangsúlyos ritmusképleteket.

A szólisták repertoárjának kialakulásában nagy szerepe van a külső tényezőknek, a felkéréseknek, vagy épp a versenyműsoroknak. Az ausztrál zongorista, aki több rangos intézményben készült fel a hangversenyző pályára, biztos alapokat kapott ahhoz, hogy „bármilyen” zenét megszólaltasson. Erről tanúskodik repertoárja is, amelyen Mozarttól korábban csak az A-dúr zongoraverseny szerepelt. A kései B-dúr versenymű számára a (legalábbis technikailag) „könnyű” kategóriába tartozhatott; ezt bizonyítja a részletek gondos megformálása, és alkalmanként az artisztikus virtuozitás. A versenyművek szólistáinál szokatlan mértékben volt képes elmélyülni a saját játszanivalójában, szinte megfelelkezve muzsikus-partnereiről. Ő zongorázott, szépen, ám az együtt-muzsikálásnak, esetenként a zenekarral való párbeszédnek a szándéka érezhetően csekély volt, szinte

csak a zárótételben jött meg játék-kedvén ez a kollektivitás-érzete.

Az élő-zenére kiéhezett közönség minden várakozást meghaladóan lelkesnek és hálásnak bizonyult. A két ráadással (Sztaravinszkij és Schumann) sokoldalúságát kívánhatta megcsillantani a zongorista, ám a virtuozitás könnyen felszínes látvány-világgá válhat, ha a mellécsapkodások mértéke zavaróvá lesz. A hallgatóság, a stiláris váltástól meglepve, túlértékelté produkcióját – vagy egyszerűen, szimpátiájáról biztosította a művésznőt.

(Fittler Katalin)

Nemzeti Filharmonikus Zenekar – 2017. szeptember 25.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

„Érték, élmény, arány” – e hármas jelzővel fémjelzi új évadjának fő célkitűzését a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, s ebből már az évadnyitó koncert is ízelítőt adott.

Az időpont – hagyományörzően – szeptember 25-e volt, Bartók halálának előestje, a műsorválasztásban azonban más szempontok kerültek előtérbe. A 2017-es Kodály-évben méltán lett a nyitószám Kodály-mű, s külön öröm, hogy a méltatlanul ritkán játszott Nyári estére esett a választás. A folytatásban Ránki Dezső szólójával Liszt A-dúr zongoraversenyére került sor, s a szünet után ismét (újra)felfedeznivalóra hívták fel a figyelmet, Dohnányi I. szimfóniájának előadásával. Az est dirigense a március óta a zeneigazgató tisztét betöltő Hamar Zsolt volt.

E meghirdetett műsorhoz képest meglepetéssel is szolgáltak: nyitányként a Nemzeti Énekkar, Somos Csaba vezényletével Kodály: Liszt Ferenchez című monumentális kórusművével örvendeztette meg a hallgatóságot. Ezt követően Juhász Judit mondott bevezetőt, részletezően ismertette a műveket. Ezzel ugyan a kézhez kapott ismertető információit „duplázta”, ám ha arra gondolunk, hogy a közönség nagyrésze legfeljebb utólag olvassa el az inkább

csak emlékként vagy dokumentumként megőrzött szórólapokat, ez korántsem felesleges. Ez azonban azzal járt, hogy a tényleges műsor kezdetekor már majdnem nyolc óra volt, s nem meglepő, hogy – annak tudatában, hogy öt tételes szimfónia van még hátra – többen nem tértek vissza a szünet után. Érdeemes lenne esetleg elgondolkozni azon, hogy – amennyiben a szóbeli műsorismertetés gyakorlattá válik – korábbra kerüljön a hangversenyek kezdési időpontja.

A nagylétszámú kórus éneke ünneplés légkört teremtett, megteremtve az érdeklődő figyelem erőterét. A Nyári este kidolgozott előadása a hangulatos zenekari szólókkal könnyen megtalálta az utat a hallgatóság szívéhez. Belefedkezve lehetett hallgatni – és talán ezzel menthető, hogy nem tűnt meggyőzőnek a kompozíció befejezésének megformálása. Mintha abbamaradt volna, nem pedig befejeződött volna a hangulatos tétel. Nagyobb apparátus jelent meg a pódiumon Liszt zongoraversenyének a megszólaltatásához, de továbbra is ugyanaz a műgond érződött az előadásban. Ránki Dezső régi-rendszeres szólista-partnere az együttesnek, a népszerű versenymű korántsem esett áldozatul annak a meggyőződésnek, hogy szinte „önjáró” repertoárdarabjukról van szó. Sőt, a gyakran az Eszdúr zongoraverseny „ellentétpárjaként” túlságosan is líraira fogalmazott műből ezúttal életkedv és életerő áradt, a zongoraszólamban ismét megcsodálhattuk Ránki gyöngyöző futamait, a legapróbb fordulatokat is cizelláltan kidolgozó igényességét.

Nem tudják, mit veszítettek, akik nem tértek vissza a szünet után. A hazai Dohnányi-játszás értékes adalékai közé tartozik ez az interpretáció. A nagy létszámú vonóskar (a prim-szólam 16 hegedűsétől csökkenő létszámú szólamokkal a nyolc bőgősig, akik ezen az estén a Budapesti Fesztiválzenekar hagyományos ülésrendjéhez hasonlóan hátul a pódium közepén foglaltak helyet) élményt adó hangzásvilágot produkált, és méltó partnere volt vala-

mennyi fúvós és ütős. Az élményt ezúttal az adta, hogy a dinamikai arányoknak köszönhetően ténylegesen megtapasztalhattuk Dohnányi hangszínvilágát. Rendkívül gazdag hangszínpalettájáról tanúskodott valamenyi tétel, de nem csupán a színek mennyisége, hanem az általuk kialakított formák, mozgásformák gazdag változatosága is az előadók felkészültségét, igényességét (egyszersmind érték-tiszteletét) tanúsította.

Kocsis Zoltán szakmai „utódának” lenni: magasra tett mércével kell számolni. Hamar Zsolt (aki korábban is rendszeresen dolgozott az együttessel), lelkiismeretesen vállalkozik e pozíció betöltésére. Minden bizonnyal zeneszerzői tanulmányainak is hasznát veszi értő partitúra-olvasásakor, amikor egyszerre tartja szem előtt a nagyformák arányos felépítését és a legapróbb részletek megmunkálását. Úgy tűnt, hogy érezhetően örömet leli a monumentális hangfreskók realizálásában. Vezénylésének sajátos értékét abban látom, hogy korántsem a közönségnek kíván vizuális élményt adni, hanem mindenkor a muzikusokkal foglalkozik. Őket segíti, amikor a próbák folyamán megtanultakat vizualizálja, tehát mozdulataival összetartja a tételek építményét, és főként akkor, amikor apró-pontos mozdulatokkal konkrét információkat ad. Amíg a Dohnányi ízlésvilágát megsejtető muzikát hallgattam, bizonyosra vehettem: korántsem missziónak érzi, hogy hangzó életre kelt hangversenyszermi ritkaságokat, amikor mellőzött műveket tűz műsorra. És ami legalább olyan fontos: semmiféle protokoll-íz nem érződött az előadásból, tehát feltehetőleg az egyes művek újrafelfedezésének aktív részeseivé kívánja tenni a játékosait is.

Akik nem foglalkoztak az idő múlásával, tíz órakeres oly lelkes tetszésnyilvánításba kezdtek, mint ha ráadást szeretnének... Bárcsak elkísérné ez a lelkesedés az egész évad folyamán az előadókat és a hallgatóságot egyaránt!

(Fittler Katalin)

A Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara – 2017. szeptember 28.
Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Szép műsornak örvendezhettek a Dohnányi-bérlet programjának hallgatói. A hangzatos „Látomások a tűzről és a halálról” cím két-két Liszt- és Szkrjabin művet kínált. Szkrjabin művészete sajnálatosan kívül került a hazai koncertlátogatók élmény- és ismeretanyagán; mindinkább csupán információként rögzült, a hangokat színekkel társító koncepciója révén, a zenekedvelők tudatában, s ily módon az sem tud „vizsgálni” a gyakorlatban, hogy eme színek kódok ismerete nélkül mennyire tud hatni önmagában a zene. Márpedig – hasonlóképp a programzene megannyi alkotásához – aligha vonható kétségbe, hogy az önmagában, tehát a program ismerete nélkül is felfogató-élvezhető műveknek kétségkívül van létjogosultságuk a pódiumon (tegyük hozzá, igényes filmzene-szerzők is törekedtek arra, hogy alkalmasint abszolút-zenei értékű legyen az a munkájuk, amely eredetileg meghatározott funkció betöltésére hivatott). Az elsősorban hangzatos címe alapján ismert Az extázis költeményével kezdődött a program, és A tűz költeményével zárult, közben pedig a közismert-közkedvelt Haláltánc, valamint – rímelve a szkrjabin Prométheusz-zenére – Liszt ritkán játszott szimfonikus költeménye, a Prometheus hangzott el.

Az igényes műsortervezés, az előadó-együttes számára komoly kihívást jelentő program annál is inkább nagy jelentőségű, mert a rádiózenekari felvétel (remélhetőleg többszöri) műsorra tűzése rendkívül nagy (potenciális) közönséghez képes eljuttatni e műveket, s ily módon törlesztésre kerül valami abból a mulasztásból, amely egyébként több indokkal is mentegethető. Túl azon, hogy a kínálózó játszanivaló kimeríthetetlen bőségű, az előadói apparátus nagysága (s ebből következően, a megszólaltatáshoz szükséges méretű pódium) akkor is problémát jelentene, ha

kellő felkészültségű kísézők megfelelő számban állnának rendelkezésre. S akkor még nem is említettük azt, hogy elengedhetetlenül fontos egy olyan tapasztalt karmester, aki a szokatlan zenei anyagon belül biztos tájékozódást tesz lehetővé muzikusai számára.

Ezúttal minden adott volt, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara élén Kovács János állt, aki a tőle megszokott alapos mű- (azaz partitúra-) ismeret birtokában tudta inspirálni a zenekari játékosokat. Az extázis költeménye hallatán azonban, becsületesen bevallhatom, aligha éreztem „indokoltnak” ezt a címet. A komponálása óta eltelt bő évszázad során annyi új (s köztük: extatikus) zenei hangzással, koncepcióval ismerkedhettünk meg, hogy minden bizonnyal alapos műismeret (vagyis, a hallgatóság részéről a mű többszöri meghallgatása) szükséges ahhoz, hogy képes legyen azzal az időbeli perspektívával hallgatni a művet, hogy egyidejűleg tudja követni a kompozíciót a maga felépítettségében és – akár csak ösztönösen – felfedezni benne az egykori szokatlanságokat-újdonosságokat. Mert amióta kortársunk a zenetörténet mintegy ezer éve, a mindenevés tunyává tette a hallgatókat, hallgatólagosan mintegy „passzív tevékenységgé” minősítve a zenehallgatást.

De talán az is közrejátszott abban, hogy nem ért el nagyobb hatást a mű, hogy maguk az előadók sem érezték igazán a magukénak. A lelkiismeretesen kidolgozott részletek egymásutánja legfeljebb reprezentatív mozaikképet sejtetett, ahol észlelhető az alkotóelemek határa.

A Haláltánc viszont annál nagyobb élményt jelentett. Ránki Dezső szólójával ez a rendkívüli zongoraverseny valóban „látomásos” erejű és hatású volt. Itt még véletlenül sem lehetett volna a technikai részletekre figyelni; az elképzelés és a realizálás az itt-és-most élményéhez azt a perfekciót is biztosította, amely felébresztette a birtoklási vágyat a hallgatóban: bárcsak készülné lemez is belőle, hogy bármikor felidézhetővé váljon a koncertélmény. Ez a látomás, a

zeneileg perfekt előadásnak köszönhetően a művészi élmény emelkedettségének rangjára emelte az egyszersmind filozófiai mélységgel átgondolt halál-tematikát.

Liszt Prometheusát hallgatva ismét megéltük azt a sajátos jelenséget, hogy a „hangos” kategória mennyire relatív. A széles dinamikai skálának nemcsak szélső pontjai voltak, hanem gyakorlatilag az egész hatalmas felület élt, s azon belül az egyes dinamikai szintek „távlatos” képzeteket keltettek (például, a halk lehetett távoli, kicsi, vagy épp személyes, a hangos pedig közeli, méretében hatalmas, vagy épp kollektív), és a változatos tartalomnak köszönhetően nem volt fárasztó az erőteljes hangzás. Merthogy nem kulissza volt, hanem tartalmat közvetített. Talán csak a terem jobb oldalán ülők érezhették kissé túldimenzionálnak a mélyvonások játékát.

A műsor, egy jól felépített crescendo mintájára, Szkrjabin Prométheuszában kulminált (a műsorismertető írásmódját követem). Addigra a közönség beavatást nyert ebbe a tartalmi gondolatkörbe s a hozzá választott zenei megjelenítésbe, és legnagyobb élményként értékelhette Szkrjabin kései remekét – anélkül, hogy a legkevésbé is gondolt volna zeneszerzés-technikai kérdésekre...

Nagy teljesítmény volt ez a műsor, köszönet érte valamennyi közreműködőnek, a zárószám esetében a Magyar Rádió Énekkarának, valamint a zongoraszólót játszó Báll Dávidnak (akinek 2011-ben megszerzett DLA-fokozatára a doktori cím kiírásával is felhívta a figyelmet a műsorismertető szórólap). Erőteljesen indult az évad – reméljük a méltó folytatást! (Fittler Katalin)

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2017. október 5.
Zeneakadémia

Erdélyi Miklósról elnevezett bérletének nyitóhangversenyét adta október első hetében a Zeneakadémián a *MÁV Szimfonikus Zenekar*. A vezető karmester és művészeti vezető, *Csaba Péter* irá-

nyitásával az együttes változatos klaszszikus–romantikus–20. századi műsort szólaltatott meg, a három kiválasztott remekmű segítségével a zenetörténet három elkülönülő fejezetébe kínálva bepillantást. A műsor első részében Weber *Oberon-nyitányát* (D-dúr, 1826) Beethoven 3., *c-moll zongoraversenye* (op. 37, 1800) követte *Várjon Dénes* szólójával, míg a szünet után a második részt Bartók amerikai éveinek legnagyobb szabású szimfonikus zenekari alkotása, a Serge Koussevitzky megrendelése nyomán keletkezett *Concerto* (Sz. 116, BB 123) töltötte ki. A hangverseny kezdete előtt ünnepi pillanatok tanúja lehetett a közönség: *Lendvai György* ügyvezető igazgató átadta *Az évad legsikeresebb művésze* díjakat. Előző évadbeli teljesítménye alapján a zenekar két fafúvós tagja: *Körösy Miklós* oboaművész és *Székely Edit* fuvolaművész részesült az elismerésben.

Három mű, három ihletett és csiszolt előadás – igaz, a hallgató különbséget is érzékelhetett közöttük, kialakítva a maga szubjektív rangsorát. Magam Beethoven *c-moll zongoraversenyének* tolmácsolását éreztem leginkább inspirálónak, a második helyre sorolnám a *Concerto* megszólaltatását, a harmadikra pedig az *Oberon-nyitányt* – hozzátéve, hogy még a „sereghajtó” is a műhöz méltó, tisztos színvonalon hangzott el. A nyitány lassú bevezetésében tetszett a hangulatteremtő, lírai indítás, vonzónak éreztem a mesevilágba invitáló, ábrándos kürtszignál lágy tónusát, a lírai vonós hangzást az azt kiegészítő fényes-játékos fuvolahangokkal. A gyors rész főtémája irányította először a figyelmet arra, hogy a vonósok játékán akad még csiszolnivaló – különösen az *Oberon-nyitány* daktilikus ritmusaira oly jellemző nagy hangközugrások igényelnének még intonációs tisztítómunkát. A melléktémához érve a klarinét érzékenyen formált dallama keltett figyelmet. A nyitány a maga kisebb egyenetlenségei és apróbb szépséghibái ellenére is élvezetes percek, energikus és ihletett muzsikálást hozott, rávilágítva arra, mi az, amit a MÁV Szimfoniku-

sok élén immár öt esztendeje dolgozó Csaba Péter munkájában a legfontosabbnak vélhetünk. Törekvései nyomán a zenekar újra és újra meghaladja önmagát, átlépve korábbi produkcióinak színvonalbeli felső határait – de talán mégsem ezek a csúcsteljesítmények az igazán fontosak, hanem az a másik igyekezet, amelynek szellemében Csaba Péter nem engedi, hogy a közös muzsikálás nívója egy bizonyos sáv alá süllyedjen. Ez az igazi zenekultúra-építés: az az igényesség, amely ragaszkodik egy bizonyos követelményrendszer, egy (amúgy meglehetősen igényesen kialakított) „szakmai minimum” teljesüléséhez, s abból soha nem enged.

A zongoraverseny rendkívül koncentrált megfogalmazásban hangzott fel, a mű előadását hibátlanul működő ízlés és egyensúlyérzék uralta. Várjon Dénes fölényes technikai tudással, szólámát maximális igényességgel kidolgozva játszott, ugyanakkor azonban mindvégig érezhettük: nem a kivitelezésbeli tökéletesség a cél. A muzsikálásban a virtuóz magatartásforma nem uralkodott el, csupán a mű karakterinek érvényesülését szolgálta. A meghatározó mozzanat a kommunikáció, a zenei párbeszéd volt: a szólista és a zenekar elmélyült, bölcs és játékos együttműködése. Aki tapasztalta már, hogy Várjon milyen szenvedélyes kamaramuzsikus; aki jelen lehetett olyan hangversenyeken, ahol a zongoraművész egy hegedű- vagy csellószonáta, egy trió vagy zongoraötös zongoraszólamának előadójaként lépett a pódiumra, most értőn bólinthatott: ilyen az, amikor a kamarazenei magatartásforma még egy versenymű szólóiban, a zenekari szólamokkal való párbeszéd megformálásában is érvényesül, meghatározva a produkció szellemét. Várjon ujjai alatt markánsan és tartással formálódott meg a nyitótétel jellegzetes „katonás” karaktere, érvényesült az E-dúr *Largo* átszellemült imahangja, és feszes ritmussal, de pergőn és frissen lépdelt a finálé indulója, jelentős teret engedve a játékoságnak.

A versenymű után elhangzott ráadás,

Bartók *Három Csík megyei népdala* Várjon Dénes érzékeny előadásában már a szünet utáni műsorrészt, a *Concerto* megszólaltatását készítette elő. Kiforrott előadásban szólalt meg a kompozíció, aligha véletlenül, hiszen már évekket ezelőtt, a Fesztiválzenekar 2013-as Bartók-maratonján is felfigyelhettünk arra, milyen inspiráltnak szólaltatja meg Csaba Péter vezényletével a MÁV Szimfonikusok együttese a *Concertót*. Az előadás most is sok szép pillanatot hozott: súlyt, drámaiságot és erőt a nyitótételben, könnyedséget és a tétel címéhez illőn játékoságot a *Párok játékában*, tragikumot az *Elégia*ban, torokszorító vallomáshangot a *Megszakított intermezzóban*, s végül az önfeledt körtánc közösségi mámorát a finálé megszólaltatásakor. Sok erőteljes szín és markáns ritmus, a Bartók-zene beszédszerű értelmezése jellemezte az előadást, amelyben a mű koncepciójához híven egymás után figyelhettünk fel a szimfonikus zenei történésbe ékelt szólisztikus és kamarazenei részletek igényes kidolgozására. (Csengery Kristóf)

Nemzeti Filharmonikus Zenekar - 2017. október 4.

Budapesti Olasz Kultúrintézet,
Sala Giuseppe Verdi

Még mindig felfoghatatlan, hogy tavaly október elején Kocsis Zoltán még dirigálta a Nemzeti Filharmonikus Zenekart a Művészetek Palotájában a CAFe Budapest nyitóhangversenyén, most pedig – egy évvel később, szinte napra pontosan – már a róla elnevezett, rá emlékező bérletsorozat első hangversenyét játszotta egykori együttese. A bérlet öt hangversenyéből kettőt – az első és a negyediket – Hamar Zsolt, az NFZ új zeneigazgatója vállalt, egyet-egy pedig muzikus kollégák-barátok: Berkes Kálmán, Rác Zoltán és Kelemen Barnabás.

A bérletindító minden üteme, minden pillanata Kocsis Zoltánról szól, őt idézte. A programban szépen elrendezett keresztrímként váltakoztak egymással a zongorával kapcsolatos művek

(egy átírat és egy zongoraverseny) és két – „szöveg nélküli requiem”-nek is tekinthető gyászzene. Először az átíratkészítő muzsikusra emlékezhetünk Liszt *Obermann* völgye című (eredetileg zongorára komponált) darabjának Kocsis által készített zenekari változával, majd a zeneszerző-Kocsis következett, a csernobili katasztrófa áldozatai előtt tisztelgő *Memento*-val. A szünet után Kocsis Zoltán fia, Kocsis Krisztián játszotta Mozart *C-dúr zongoraversenyének* (K. 467) szolóját, végül Richard Strauss – a karmester-Kocsis egyik kedvenc, általa sokat vezényelt komponistájának – *Metamorfózisok* című darabja zárta az estet.

Valószínűleg Liszt nagyon örült volna annak, hogy valamivel több, mint másfél évszad múlva egy jeles kollégája zenekari átíratot készít a svájci éveit megidéző *Zarándokévek I.* kötetének legismertebb darabjából. Tanulmányok sora mutat rá, hogy Liszt zenekarként tekintett a zongorára, zongorára írott műveiben legtöbbször a teljes klaviatúrát kihasználta, ezek pedig szinte kiáltanak a hangszerelés után. Kocsis mesterien bánt a gazdag zongorertextúrával. A Liszt-művek hangszíneinek közeli ismerőseként és abszolút tisztelőjeként magabiztosan osztotta ki a szerepeket a zenekar hangszerei között. Mi más is játszhatta volna el például a darabot nyitó édes-bús *espressivo* dallamot, mint a cselló? Vagy az erre válaszoló *sotto voce* dallam is minden bizonnyal angolkürtön a leghatásosabb. Persze, így utólag minden evidensnek tűnik, de ehhez a hitelességhez – ahhoz, hogy elhiggyük, más hangszer nem is játszhatja az adott szólamot – kellett az azok a muzsikuskok is, akiknek az átírat készült. Ezen az estén (is) remek előadását hallhattuk e Liszt-darabnak. A csellók rögtön a mű indításakor magasra tették a mércét: játékuik érzékenyen megformált volt, szép legatókkal, egységes hangzással, színesen és érzékenyen játszottak. Hasonlóan magas színvonalon szóltak a fafúvók (az angolkürt, majd a klarinét) válaszai is. Hamar Zsolt kommunikatív, érzékeny vezénnyelssel kever-

te ki palettáján a romantikus melankólia megannyi árnyalatát, a pauza után pedig a 2. téma mennyei derűjét és optimizmusát, hogy aztán nagyszerű érzékenységgel hozza felszínre a művet záró apoteózist, mely szinte szimfonikus költeménnyé avatta az *Obermann* völgyét. Véletlen, de a színpad háttérében látható romantikus stílusú festmény éppen egy völgyet ábrázol, így mintha illusztrációja lett volna az elhangzottaknak. S ha már odáig tévedt tekintünk, azt is konstatálhattuk, hogy – az évadnyitó hangversenyhez hasonlóan – most is a fúvósszekció mögé kerültek a nagybőgők (legalábbis a koncert első felében), érdekes akusztikai kísérletképpen.

A romantika érzelmi hullámai után a 20. század rideg valósága következett. Ahogy arra Hamar Zsolt is utalt a Bartók Rádió aznap délelőtti hangverseny-ajánlójában és a mű kezdete előtt is, Kocsis *Memento*-jának szimbolikája arra utal(hat), mint amikor megszokott hétköznapi életünkbe hirtelen belehasít egy tragédia, ami lehet egy szeretett személy elvesztése, egy természeti vagy – mint Csernobil esetében – ipari katasztrófa. Talán ott és akkor még nem is fogjuk fel ennek hatását, de mégsem tudjuk már úgy élni megszokott életünket, mint annak előtte. A mű közel húsz perces emlékezete (de határozottan nem programzene) az áldozatok tisztelére. A „szándékoltan kaotikus benyomást keltő” első rész után döbbenetes hatást gyakorolt a csend, és – számomra legalábbis – kivételes élményt adott a záró rész. Ebben a viszonylag hosszú szakaszban a különböző hangszercsoportok által orgonapontszerűen kitarított hangok felett állandóan váltakozó, egymásból kibomló, többnyire töredékes skálák haladnak felfelé, mint ahogy a buborékok igyekeznek a vízben a felszín felé. A hangsor-füzérek egyik értelmezési lehetősége a tragédia nyomán testüket vesztő lelkek égfelé törekvése. Kocsis a különleges hangfreskókhoz a hagyományos zenekari hangszereken kívül néhány különlegességet is beírt a partitúrába. Nem mindegyiket sikerült

kihallani, de a műsorfüzet szerint tekerőlant, gitár, harmonika, zongora, pedálos elektromos orgona, harangok, csengető és vibrafon hangzása is hozzájárult az élményhez. A sokféle hangzás a himnikus végkifejletben fokozatosan redukálódott, végül a magára maradt hárfa játszott egy teljes fríg hangsort, melynek utolsó, kissé késleltetett hangja már egy másik, transzcendens világba érkezett meg.

Ez után a zene után valóban kellett egy kis szünet, hogy Mozarthra hangozdjunk. (Eredetileg nem ez volt a meghirdetett sorrend.) A nagybőgők itt már a hagyományos helyükön, a csellók mögött, a karmester jobbján ültek, a szólista azonban – annak köszönhetően, hogy a zongorát a dirigenshez képest (aki a koncert második felében már pálca nélkül vezényelte a karcsúbbá lett együttest) éppen szemben, merőlegesen helyezték el – a zenekarban ült. Talán ezért, talán a hangszer sajátossága miatt, de a nyitótételben sokszor kopogónak tűnt a zongora. A szólista imponálóan virtuóz, pregnánsan billent, „érzi” Mozartot, ám egy fontos dolgot még meg kell tanulnia: az idő kezelésének helyességét. Kocsis Krisztián kétségkívül nagy terhet cipel a vállán. Nem fair, inkább akaratlan és ösztönös az édesapjával való összehasonlítás, aki mindig mesterien bánt az idővel, ennek köszönhetően győzött meg akár szélsőségesen gyors, vagy éppen lassú tempóinak létjogosultságáról is. Ezt Krisztiánnak is meg kell még tanulni, és akkor a szélső tételek száguldó tempói sem tűnnek majd kapkodónak, elhaddartnak, hajszoltnak. Volt idő, mikor naponta hallgattam ezt a Mozart-koncertet, ám a cadenzák mégis ismeretlenek voltak. Mivel az ifjú művész zeneszerzést is hallgat a Zeneakadémián, feltételeztem, hogy talán ő írta a rendkívül szellemes, nyilvánvalóan Mozart koránál jóval később keletkezett cadenzákat. A hangverseny után megkérdeztem, és kiderült, az édesapa örökségét hallottuk: mindkettő Kocsis Zoltán szerzeménye volt.

Richard Strauss *Metamorfózisa* a

szervő az egyik – talán a – legmegrendítőbb alkotása, melyben a 2. világháborúban lebombázott német városokat, azok elveszni látszó szellemi kincseit siratta el. De – mint ahogy a Memen-to-ban is, széles skálája lehetséges a gyászoknak – ez a zene itt és most Kocsis Zoltánnak, Kocsis Zoltánért szól. Talán ezért is éreztem úgy – a huszonhárom kiváló vonósszólistának és karmesterüknek köszönhetően –, hogy ez az előadás az együttes csillagos óráinak (most félórájának) egyike volt. Minden részlet gondosan kidolgozott volt, szívbemarkolóan drámai és kontrasztgazdag – mindezeket természetesen a legmagasabb hangszeres perfekcióval társítva. A fokozatosan felépített formatív csúcsa pedig egészen döbbenetesen hatott. Az egykori *főzeneigazgató* – *aki mindig a tökéleteset kereste* – köztudottan ritkán dicsért. Szerintem a Strauss-mű előadásának ehhez fogható igényességével, szuggesztív olvasatával ezúttal ő is nagyon elégedett lett volna.

(Kovács Ilona)

Zuglói Filharmónia – 2017. október 7.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Záborszky Kálmánt köszöntötte 70. születésnapja alkalmából a Műpa közönsége, és természetesen az a közel öt-száz előadó, aki közreműködött a magyar szerzők műveiből összeállított hangversenyen. Az ünnepelt azonban nem a közönség soraiban hallgatta az öt köszöntő együtteseket: az egész estét ő vezényelte. Bizonyára nem volt könnyű hetven év történéseit, örömeit, küzdelmeit, a pálya eredményeit összefoglalni – akkor is, ha közel háromórás, monster koncertnek örülhettünk. Az esemény kiválóan előkészített és megszervezett volt, még a látszólag kevésbé fontos momentumok is – mint az előadók mozgása és a terem átrendezése – pontos koreográfia szerint, zökkenőmentesen zajlottak. Záborszky Kálmánnak láthatóan (és hallhatóan) gondja volt arra is, hogy a Zuglói Filharmónia és Orató-

riumkórus tagjai mellett a legfiatalab-bak is szót kapjanak: az általa évtizedekig irányított Szent István Király Zeneművészeti Szakgimnázium és az Alapfokú Művészeti Iskola tanulói is fellépési lehetőséget kaptak.

A félezer előadóból rögtön a hangverseny elején már száznegyvenen színpadra léptek. (Az adatok az est házigazdájától, Zelinka Tamástól származnak.) A legkisebbek, a Szent István Király Zeneiskola Tücsökzenekarának volt és jelenlegi tagjai, illetve a Szakgimnázium vonós növendékei Zempléni László *Régi magyar táncok* című kompozícióját szólaltatták meg, a zeneszerző jelenlétében. A 18. századi magyar táncdallamok feldolgozása néhány évnyi zeneiskolai tanulás után is előadható, ezért már a zenetanulás korai szakaszában kiváló eszköz a zenekari játék megismerésére, a közös muzsikálás megszeretetésére. A gyermekek láthatóan élvezték a szereplést, és egyáltalán nem lepődtek meg a nagy koncertteremtől sem.

A kicsik után a profik következtek. Utaltam már arra, hogy minden pillanat jól megtervezett volt: míg a felesleges székeket kivitték és elrendezték a színpadot Kodály *Psalmus Hungaricus*-ának előadásához, a kivetítőn Petrovics Eszter Záborszky Kálmánról, a zenepedagógusról és az előadóművészről készített dokumentumfilmjéből (2013) láthattunk részleteket. Ebből nemcsak az ünnepelt életéről, munkásságáról tudhatott meg sok fontos információt a nagyérdemű – például, hogy a fenti két tevékenysége nemcsak kiegészíti egymást, de elválaszthatatlanul össze is forrt az évtizedek során –, hanem a magyar zenepedagógia folytonosságáról, gyökereiről is számtalan, kevésbé ismert tényről hallhattunk. Záborszky Kálmán elmesélt egy tanulságos történetet, még pályája kezdetéről. Hogy a lehető legjobban megismerje az általa irányított intézmény tanszakait, az egyik tanév végén az iskola összes (több mint ezer) tanulójának év végi vizsgáját meghallgatta. Mikor erről Kovács Dénessel, a Zeneakadémia akkori főigazgatójával beszélt, kiderült, ő is mindig ott volt az

összes hangszeres vizsgán. A kérdésre, hogy ezt kitől tanulta, Kovács Dénes válaszából kiderült, a Zeneakadémia egy korábbi főigazgatójától, Dohnányi Ernőtől... Idáig, vagy még messzebb nyúlnak tehát a gyökerek. No, de vissza a jelenhez.

A filmbejátszás után minden készen állt, hogy felcsendülhessen Kodály Zoltán *Psalmus Hungaricus* című alkotása. A Zuglói Filharmónia és a Szent István Király Oratóriumkórus mellett a Hunyadi János Általános Iskola gyermekkara is fellépett (karigazgató: Igaliné Büttner Hedvig), a szólót pedig Kovácsházi István énekelte – kiválóan, mély átéléssel. A nagy apparátus hatásos és rendkívül látványos volt. Ugyanakkor bámulatos volt az a fegyelmelmeztség is, mellyel a karmester útmutatásait követették, ennek köszönhetően pedig minden tekintetben magas színvonalú interpretációt hallottunk.

A szünet után ismét egy Kodály-alkotás következett, a zeneszerző gyermekkori zenei élményeit idéző *Galántai táncok*. Ez a mű komoly, engedményeket nem ismerő hangszertechnikai igényeket támaszt az előadókkal szemben, megannyi színgazdag szólójával, kamarazenei áttörtségével, ahol „minden hallatszik”. Éppen ezért csak szólista kvalitású muzsikussal rendelkező zenekaroknak szabad játszani. A Zuglóiaknak pedig nemcsak, hogy szabad, de – dupla évfordulós Kodály-év lévén – szinte kötelező is, hiszen náluk minden feltétel adott a méltó megszólaltatáshoz: remek fafúvósai vannak, megbízhatóak a rezek (magabiztos kürtszóló hangzott el a darab elején), és végig magas színvonalon teljesítettek a vonósok is.

Az utolsó blokk a kortárs zene iránt elkötelezett Záborszkyt mutatta meg. Dubrovay László több mint két évtizedig az íróasztalfiókban fekvő partitúrájából, *Faust, az elkárhozott* című baletzenéjéből hangzott el négy jelenet. A 2016-os – a Zuglói Filharmónia közreműködésével létrejött – bemutatóhoz hasonlóan a szerző ismét személyesen örülhetett műve előadásának. A *Bevezetés és Faust* után *Mefisztó tánca* kelt életre,

melyben a Gonosz ügyetlenül botladozó, groteszk tánca szerény véleményem szerint a zeneirodalom ördög-zenéinek egyik legszellemesebbje. Meghatóan lírai hangulatot teremtettek a Zuglóiak a *Faust és Margit szerelme* című tételben, míg a zárásként felhangzó kocsmajeleket Bartók Kicsit ázottjának ikertestvére. Zseniális volt ez utóbbiban a tubaszóló, mint ahogy a koncert egészét tekintve a minden műben emlékezetes szólókat játszó első klarinétos is, akinek „a hangverseny legvirtuózabb muzsikusa” képzeletbeli címet adnám. A közönség hálásan fogadta az estét, melyet – ráadásként természetesen magyar zeneszerző –, Liszt 2. *magyar rapszódia*ja zárta. (Kovács Ilona)

Zuglói Filharmónia – 2017.

október 14.

Zeneakadémia

Immár hagyományosan nemcsak szép kivitelezésű, de informatív-áttekinthető műsorfüzetben tette közzé idén is az évad hangversenyprogramját a Zuglói Filharmónia. A hangsúly a bérleti koncerteken van (a műsorfüzet „alcíme”: Hangversenybérletek 2017/18), de szerepel egy összesítő táblázatban az évad valamennyi programja. A tájékozódást megkönnyítendő, a különböző helyszíneken rendezett bérleti sorozatokat eltérő színekkel tüntették fel, a Müpa-beli Stephanus-bérlet rozsdavörös, a Zeneakadémián rendezett Gaudeamus-bérlet zöld, a Téli bérlet pedig, amelynek a Vigadó ad otthont, kék. Ennek a programot is ismertető tájékoztatónak a megfelelő része kerül az egyes hangversenyek műsorismertető szórólapjára, praktikus információk társaságában. Csak egyvalamivel marad adósunk, a Gaudeamus-bérlet nyitókoncertjének prominens szereplőjéről, Dóczy Áronról nem árul el közelebbit.

Kevés utánjárással persze megtudható, hogy Veszprémben született, középiskolai tanulmányait Budapesten végezte (Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola), majd a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen diplomá-

zott, ezt követően pedig Svájcban tökéletesítette tudását, Stuller Gyula növendékéeként. Ott kezdte zenekari művészi pályáját is, miközben szólístaként és kamaramuzsikusként is szerepelt, majd 2011 óta a Zuglói Filharmónia Szent István Király Szimfonikus Zenekar koncertmestere.

A hosszú nevű együttes egyébként különböző formációkban lép fel; elsődlegesen a mindenkori műsor határozza meg, hogy mekkora apparátussal állnak közönség elé. Október 14-i hangversenyükön azzal lepték meg a közönséget, hogy a komolyzenei örökzöld, Vivaldi hegedűverseny-sorozata, A négy évszak megszólaltatásánál választékos continuo-hangzásról gondoskodtak. Már látványnak is figyelemfelkeltő volt a torba, amelyet a barokk gitár „váltóhangszereként” szólaltatott meg Koltai Katalin. És ha hiányoltam a közelebbi információkat a hangverseny szólístájáról és koncertmesteréről (akit a bérleti közönség „látásból” évek óta ismerhet), fokozott mértékben teszem, amikor olyan vendég-közreműködő szerepel, akiről igencsak lenne mit írni szakmai életrajzként (de legalább a nevét mindenképp illet volna feltüntetni, ha már gondoskodtak ilyen választékos-szép hangzásról!).

A négy évszak vonóskarának 21 játékos remek kamarazenei hangzást produkált; szólístikus felelősséggel játszottak, kamarazenei érzékenységgel illeszkedve a mindenkori hangzásba – s mindennek megvalósításához rendelkezésükre állt a (nagy)zenekari gyakorlat. Szándékosan nem a rutin kifejezést használom, nehogy elsikkadjon az előadás élményének központi tényezője: a muzsikuskok elhivatottságról tanúskodó „személyes jelenléte”. Friss és üde volt a hangzás, korántsem csak újrhallgatunk tehát a közismert versenyműveket, hanem minden pillanatukat kiélvezhettük. Mondhatni, „bevállalás” volt az interpretáció – ilyenkor mindenki megerősödhet abban a meggyőződésében, hogy az élőzene-hallgatás semmiel sem pótolható.

A szünet után Csajkovszkij Vonós-

szerenádjában koncertmesterként irányította az együttest Dóczy Áron – de voltaképp nem is volt szükség a szó szoros értelmében vett irányításra, az öszszeszekokottság ezúttal is kiegyensúlyozott-szép hangzást eredményezett. Széles dinamikai skálát jártak be a tételek során; a halk hangzás mindig magas volt, a jól felépített fokozások pedig olyan fortét-fortissimót eredményeztek, amelynek hangossága mindig jóleső volt, sohasem érződött erőltettség egyik szólam játékában sem.

Az ilyen hallgatnivalóhoz érdemes elvinni a gyerekeket is – akik a Zuglói Zeneház gyermek- és ifjúsági programjain tanulják a zenehallgatói „viselkedést”, a patinás környezetben további élményekkel gazdagodhatnak. S valóban, elenyésző kisebbségben voltak azok a gyerekek, akik a szülői környezetben fegyelmeztenkedtek. Szemrehányás inkább a kísérőket illetheti, a mobiljukkal bánni nem tudó nagyszülőket, s a netfüggő okostelefonosok több generációját. Tőlük kapják a rossz példát a fogékony gyerekek (akiknek a figyelmé – mint tudjuk – nem mindig épp arra irányul, ahová kellene), épp ezért társaságukban a felnőttek fokozott fegyelmezettsége szükséges.

Ideális a Gaudeamus-bérlet délutáni időzítése – ezúttal pedig azért is volt annak megkülönböztetett jelentősége, mert aznap este a Művészetek Palotájában a Zuglói Filharmónia megannyi művészenek az a megtisztelő lehetőség jutott, hogy felléphetett az Amsterdami Concertgebouw Zenekarával, az esti hangverseny nyitószámában, Liszt: A bölcsőtől a sírig című szimfonikus költeményében. S aki nem a pódiumon kapott helyet, annak ott volt a helye a nézőtéren! Emlékezetes nap volt, sokunk számára. (Fittler Katalin)

Nemzeti Filharmonikusok – 2017.

október 26.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

„Régimódi hangverseny” – mondanám, a Szabó Magda regény (Régimódi

történet) szóhasználatával, annak érzelmi töltésével. A Ferencsik-bérlet második estjére Bertrand de Billy érkezett vendégkarmesternek, szólistaként a jónevű kürtművészt, Radovan Vlatkovićot köszönhetjük. Műsoron Wagner Siegfried-idillje, Mozart K. 447-es Eszdúr kürtversenye, valamint Richard Straussól az Imígyen szóla Zarathustra szerepelt. Tartalmasnak ígérkező program, amely terjedelmében régi szokásrendet követve, bőven befér a két órába, akkor is, ha - mint esetünkben - ráadást ad a szólista.

Billy érezhetően harmonikus kapcsolatot alakított ki a zenekarral. A hegedűsből lett dirigensnek lehet valami titkos „hívószava”, amivel elérte, hogy a vonóskar álomszép tónussal játsszon, ami az egész est nagy élményét adta. Az opera-léptékhez szokott karmester nem kívánta túldimenzionálni a műsorszámokat, Strauss szimfonikus költeményét is a történeti távlatokat megélt kompozíciók magától értődésével tálalta. Vendégként nem volt nehéz dolga az elsősorban Bécsben otthonos művésznek; hasonló ízléssel számolhatott a közönség részéről, és elégedett lehetett a zenekarral, könnyen megérthették egymást akár félszavakból is. A Nemzeti Filharmonikusok – hála Kocsis Strauss-rajongásának – évadonként Strauss-operákat tűztek műsorra, ily módon rendkívüli jártasságra tettek szert e komponista zenei világában. A stílusismerethez ráadásul az a maximalizmus is járult, amellyel Kocsis magas mércét állított együttesének, így Billy számára korántsem jelentett kihívást, hogy igényesen kidolgozott produkcióval álljanak közönség elé.

Kamatozott tehát a profizmus mindkét részről, a zenekar nem kapott szokatlan instrukciókat, ugyanakkor szinte önkéntesen adhatta tudása legjavát e műsorhoz. A Siegfried-idill már-már túlságosan is idillire sikerült, a Mozart-kürtversenynél sajnálkozhattunk, hogy máris véget ért, Vlatković ráadásként Rossini-szólót játszott, nála mindvégig a problémátlan játékoság nyugozott le.

Az est nagy élménye a második részre

maradt, amikor is a szimfonikus nagyzenekari hangzás megannyi csodáját élhettük át. A vonóskar (16 játékosal a prim-szólamban) tónusa, kiváltképp a hegedűsöké, élményszámba ment. Billy alapos irányítása nagy biztonságot jelenthetett valamennyi hangszeresnek, mindazonáltal volt néhány pontatlan belépés (amikor a különböző hangszer-csoportok nem egyszerre szólaltak meg a közös avizóra), de a zenei történések sodra jótékonyan korrigálta ezeket. Érezhetően átérték a szólóállások felelősségét a muzikusok, akik mintha maguk is gyönyörködtek volna a megszülető hangszínvarázsban.

Szép volt, csak valamiképp fajsúlyát tekintve szokatlanul kevés. Vagy talán csak hozzászólt volna ingerküszöbünk a túldimenzionált intenzitáshoz? Zóna-adag ingyencséből – ilyen adagolással érdemes lenne minden este hangversenyt hallgatni, a magas minőségű mindennapok biztosítására.

(Fittler Katalin)

Miskolci Szimfonikus Zenekar – 2017. október 29.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Ezen a hangversenyen egyértelművé vált: egymásra talált a sorozatcím és a tartalom. A korábbi sorozatcímek vagy kényszeredett programot eredményeztek (amikor az lett volna az egyébként nagyon dicséretes szándék, hogy csendüljön fel minden műsorban legalább egy 20. vagy 21. századi magyar kompozíció), vagy pedig a megadott program nem felelt meg az elvárásnak, és nem volt szerencsés a Szimfonikus felfedezések sem, hiszen már akkor alakulóban volt a több szempontból is értékes profil, hogy felfedezésként a fiatal tehetséges szólistá(k)ra irányuljon a figyelem. Amit viszont nyertünk ezen a réven, elvesztette a zenekar, amely ily módon önként lemondott a reflektorfény egy részéről. Igaz viszont, hogy így megmutathatja, milyen érzékenységgel képes partnernek és kísérőnek lenni, az adott versenymű kívánalmainak megfelelően.

Az október 29-i hangversenyen a Miskolci Szimfonikus Zenekar túlteljesítette ezt a követelményt, amikor arra vállalkozott, hogy Beethoven-est keretében két szólistának ad parádés fellépési lehetőséget. Nem csoda hát, hogy a III. Leonóra-nyitány afféle bemelegítő szám lett. Voltaképp bármely típusú műsorszám kényes feladat; ha ismert kompozícióról van szó, könnyen „önjárónak” vélhető a mű, és a hangszeresek kispórolják személyes jelenlétüket, játékuk kellően adagolt intenzitását. Ezúttal a hátralévő energiaigényes feladatok is menthetik, hogy „takarékon” szolt a pódiumon otthonos nyitány.

Ezt követően a C-dúr zongoraversenyt hallhattuk Szüts Apor szólójával, aki ezzel a művel nyerte meg 2016-ban a Beethoven Budán című fesztivál keretében rendezett Beethoven-cadenzaversenyt – s azóta rendre játssza saját cadenzájával (mint interjúkban elmondta, alkalmanként módosítva, tehát továbbra is élve a spontaneitás lehetőségével). A magát szívesen „zenész”-ként említő Szüts Apor, aki amellet, hogy a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem zongora-szakos hallgatója, komponál és vezényel, zongoristaként azzal ejti ámulatba a közönséget, hogy mennyire ökonomikusan tud bánni a játszánivalóval. Ehhez több kell, mint tehetség; nagyon megtanították a zongorázás fortélyaira. Ebben a repertoárdarabjában annyira érződött játékának a tudatossága, hogy a hallgató úgy érezhette: tetszőleges számban tudná akár egymás után többször is hasonló perfekcióval reprodukálni a művet. Fiatal művésznél ritka a rutinosságnak ez a mértéke – ami azt is eredményezte, hogy az interpretáció spontaneitása, más szóval az a játéköröm, amelyet méltán érezhetett volna magabiztos műismerete birtokában, háttérbe került. Szüts Apor visszafogottan játszott szólóját, s ezért nem csoda, hogy néha elfedte a zenekari hangzás – ugyanakkor ezzel a magatartással sikerült elérnie a közönség odaadó figyelmét. Személyiségéből többet árult el az általa választott ráadásszám; a Gershwin-darabból kiderült, hogy amit hiányol-

tunk a versenyműből, az korántsem előadói eszköztárának korlátaiból fakad. Itt valóban „játékos” volt, láthatólag-hallhatólag élvezte, amit csinál, ugyanolyan technikai perfekcióval és stiláris biztonsággal.

Egészen más helyzetbe került a G-dúr zongoraversenynél a zenekar. A Szűts Apornál egy évvel fiatalabb kínai szólista, Ke Ma számára több szempontból is debütálás volt ez az est. Először lépett fel Magyarországon, először játszott a Miskolci Szimfonikus Zenekarral, sőt, Beethovennek ezt a versenyművét is először tűzte műsorra. Más-milyen versenymű, más-milyen alkatú szólista – Gál Tamás ezúttal még szorosabb kontaktust tartott a szólistával. A jóindulat és a segítő szándék azzal járt, hogy ezúttal néha túlzottan háttérbe vonult a zenekar, ily módon a lendületes szólista mértéken felül uralta a hangzást. Amennyiben a halkabb zenekari tónussal közvetve akarták volna befolyásolni a szólista dinamikáját, nem jártak sikerrel; viszont így legalább megakadályozták, hogy bármilyen zenekari dinamikát túl akarjon harsogni az energikus szólista. Ke Ma rendkívül kidolgozott szólamán érződött a tudatosság, de még inkább a minden hangért való felelősség – s e kontroll gátolta abban, hogy hallgassa is a zenét, ne csak kidolgozott szólamával hozzájáruljon a mű-egészhez. Azt viszont meg kell hagyni, hogy dinamikai skálájának szélessége imponáló volt. Ő is a könnyebb műfajokhoz fordult ráadásaként, de itt érződött, hogy játéka leginkább a metrikus keretek között tud precízen ritmikus lenni – a virtuózkodás inkább a feszültség kioldását szolgálta.

A karmester és a kísérő együttes igyekezett figyelni a szólistára – a két egyéniség, más-más okokból, nem mindig bizonyult jól társalgó partnernek. Gál Tamás osztott figyelemmel, és a tempót szigorúan tartó irányítással biztos-megbízható zenei környezetről gondoskodott a szólistáknak, a zenekari muzikusokat pedig gyakori „beintésekkel” segítette. A közönséget lekötötték Beethoven zenéjével – aligha reklamált volna

na bárki, ha a Beethoven-esten ráadás-ként további Beethoven-tételeket kapott volna. (Fittler Katalin)

Budafoki Dohnányi Zenekar – 2017. november 5.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

A Budafoki Dohnányi Zenekar évről-évre visszatérő, „beszédes” sorozatcímei közé tartozik a ZENEPLUSZ, amelynek keretében legutóbb a Peer Gynt-öt tűzték műsorra. Grieg művéből leginkább a zenekari szvittek ismertek-kedveltek, Ibsen drámáját pedig egy-egy kivételes szereplőgárda teszi emlékeztetővé. A legutóbbinak magyar színház-történeti jelentőségű címszereplőjét Huszti Péter alakította (Aaseként Psota Irént, Solvejgként Bencze Ilonát láthatuk) – kézenfekvő volt tehát az ötlet, hogy a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem lehetőségeit kiaknázó előadáshoz őt kérjék fel, és pedig Mesélőnek, azaz narrátornak. Mert a születő produkció végül is „Táncos mesejáték két részben” címmel került meghirdetésre (Ortutay Réka koncepciója alapján).

A színpadon Huszti Péter és a Budafoki Dohnányi Zenekar, mögöttük-felettük rendszeres partnerük, a nagylétszámú Budapesti Akadémiai Kórustársaság, elől viszonylag keskeny sáv a Coincidence Társulatnak. A szólisták (Cserekyei Andrea, Megyesi Schwartz Lúcia és Blazsó Domonkos) csak akkor jelentek meg a színen, amikor énekelni-valójuk volt. A produkciót „koncertbarátként” hirdette a MŰPA programfüzete, habár – különös tekintettel a bejárt prózai előadás-részletekre – éppen a hangverseny-jellegtől távolodott a több művészeti ágból érintett előadás.

Az élő-előadásba „konzerv”-momentumok ékelődtek, ma is élmény-erejű dokumentumok, s a hallgatnivalónak szánt figyelemből jelentős rész jutott a táncosoknak (a legnagyobb élményt Anitra tánca, a koreográfus Gyulai Júlia szólószáma jelentette). S ha már a figyelemlenél tartunk: érdemes lett volna

feliratozni az előadást, mert aki szóról-szóra kívánta követni a vokális tételeket, bizony nemigen emlékezhet a zenei összhatásra. Akit a mese cselekménye, az epizódok hangulata varázsolt el, belemerülhetett az érzékenyen hangszerelt részletekbe, megelégedve az énekesek érzelmi-indulati „tájékoztatásával”.

A „plusz” rendkívül hatásos közönségcsalogató – s mivel értékes muzikához társul, egyúttal a zenei ismeretterjesztést is szolgálja. De nem hallgathatom el, hogy ilyenkor méltatlanul háttérbe kerül a zenekari játékosok munkája, teljesítménye. Ilyenkor felerősödik szereplésük szolgálat-jellege, tehát személytelenedik, amit egy-egy ilyesfajta jó ügyért tesznek. Minden hasonló produkció nagy erőpróbát jelent, és nem kisebbíti a zenekar érdemét az évek folyamán a filmzene-koncerteken szerzett, elsősorban a „túlélésre” vonatkozó „rutin”.

Hollerung Gábor elképesztő mennyiségű energiájából futja a merész álmok megvalósítására – ugyanakkor félő, hogy az ilyen vállalkozások elszaporodása alapvetően módosítja a játékosok zenei figyelmét. Az is kérdés, hogy a zenekarban ülve, ki-ki mennyire tudja átélni a közösen létrehozott produkció egészét – netán csak beadja tudását-energiáját a nagy közösbe, amiből a közönség meríti különleges élményeit. Ez is egyfajta misszió (hogy ne csak a kortárs-művek előadásánál koptassuk ezt a minősítést) – és csak elismeréssel adózhatunk az évadok programjának összeállításáért, amelyben másfajta „léptékek” is helyet kapnak, a zenélés és a közönségkapcsolatok vonatkozásában egyaránt. Félő viszont, hogy az ilyesfajta „soksávosság” csökkenti annak a műhelymunkának a hatásosságát, ami abból fakad, hogy a vezető karmesterrel mint „Kapellmeisterrel” dolgozik együtt megalakulása óta a (tagságában értelemszerűen módosuló) zenekar. Ennek felbecsülhetetlen többlete a „zenekari játékosná nevelés” lehetőségében rejlik – ám a szerteágazóan sokféle feladat teljesítése során ehelyett inkább a „mélyvízbe dobottság” szituációjának túlélé-

sében edződnek a hangszeresek. Sajátos sportteljesítmény ez, ám csak utólag derül ki, hogy mennyi munkahelyi „sérülések” árán születtek az élvezetes produkciók.
(Fittler Katalin)

Szolnoki Szimfonikus Zenekar - 2017. szeptember 16. (szombat) Nádor Terem

A mai nyugati koncertrepertoár részét képező zenekari művek többsége esetében természetes módon merül fel a hallgatóban bizonyos ellentétpárok képe. A szóló-tutti, háttér-előtér, sötét-világos kontrasztjával sok mű és megszólaltatása jellemezhető. Bizonyos esetekben azonban – mint például a NobilArt szeptember 16-i hangversenyén, a Nádor teremben – ezek az ellentétpárok különösképpen segíthetnek megfogalmazni a szavakba nehezen önthető zenei benyomásokat.

Csemiczky Miklós egy tételes *Sonata per archi* című műve többek között a vonóskar egyes csoportjainak regisztereiben, hangszíneikben, a pizzicato-arco játékban rejlt ellentéteket aknázza ki. Az Alpaslan Ertüngeralp vezényelte Szolnoki Szimfonikusok vonósai eleinte kissé széttartanak, idővel azonban összhangba kerülnek. A szóló brácsa ősz, ködös hangja, a szóló hegedű szorongó kromatikája megkapóan emelkedik ki a zenekarból, a súrlódó szólam-találkozások, sóhajok teremtette atmoszférából.

Vivaldi *Glóriájából* Kövári Eszter Sára sötét színű sopránján a *Qui sedes ad dexteram patris* kezdetű tétel hangzik el, igazán meggyőző előadásban. Az erőteljes könyörgés mintegy a Tóth Rita által megszólaltatott orgona tartózkodó, szerény háttére elé feszül.

A meghirdetettől eltérően ezután Pintér Gyula *Mandala* című darabjának ősbemutatója következik Kántor Balázs meleg hangú, szép gordonkaszólójával. A cselló a vízgyűrűk mozdulatlan fodrozódását megidéző üveghangok és érdes vonóshangzás felett lebeg, énekel. Néha nagyobb hullámot vet a felszínen. A felület hol erőteljesebb, hol

a háttérbe húzódik, a gordonka hol összhangba, hol összeütkezésbe kerül vele. A zenekar és szólista összjátéka tökéletes, a felvillanyozó feszültség folyamatos, mígnem az egész látomás finoman a semmibe vész.

Vivaldi *Glóriájából* a *Domine Deus* tétel következik. Hadady László oboa szólója Kövári Eszter énekhangjával gömbölyű egészet alkot. A „szféra” mögött azonban ismét ott a tartózkodó, de biztos alapot nyújtó orgona szólam. Fény és árnyék, mély érzelmek egyensúlya.

A koncertműsor szimmetrikus felépítését a következő, Tóth Péter mű – a *Budapest Concerto* – sem töri meg. A hegedűverseny kiváló szólistája Juniki Spartacus. Az első tétel hullámzó sötét háttére előtt a hegedű fényes, tiszta hangon szól. Az arpeggiók, trillák, éneklő dallamok romantikus versenyműveket idéznek, a darab mégis, vagy talán éppen ezért friss, és hálás előadnivaló. A zenekar és szóló lendületes párbeszédet folytat, majd a hegedű a homogén vonós háttér elé emelkedik. A tematikus anyag is vándorol köztük, a szóló kitűnő, kontúros. A második, lassú tétel gyászindulót idéző unisono mélyvonós anyaga fölött a hegedű sötét, mély regiszterét is megmutathatja, szenvedélyes, kromatikus sirató bomlik ki előttünk, míg a hegedűkar magasan mintha gyászfátylat lebegtetne. A szóló a basszus szakadatlan gyászmenete lett egyre magasabbra, egyre távolabbi régiókba emelkedik. A harmadik, zárótétel bartóki hagyományokat követő lendületes tánc, amely feloldja a hallgatók szorongását, borúját. A parázs szólóhegedű a „prímás”, a kíséret kontraszertű, népi zenekart idéző. Gyors párbeszédük megszólaltatása harmonikus, remek. A közönségsiker kétségtelen.

A koncertet záró szám az est egyetlen fájó pontja. Szigeti István „*Uram, mindig felejtkezel el rólam?*” című *I. kantátájának* ősbemutatója kevésbé sikerült Bach-utánpótlás benyomását kelti, mely azonban a Bach-kantátáknak csak maivá hangolt külső jegyeit hordozza, nem pedig azok zenei sokrétűségét. Az éne-

kes szólistára bízott nehéz, kissé természetellenes hatást keltő melizmák és a polifon kíséret nemegyszer elvesztik az összhangot, szétcsúsznak, de a „hogyan” még kócosága ellenére is felülmúlja a „mi”-t.

Szívesebben emlékezem a koncert megelőző darabjaira, a kiváló vonós szólókra, a letisztult zenekari hangzásra, az arányos, énekes előadásukban is remekül formált Vivaldi-tételekre.

(Fedoszov Júlia)

A Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara – november 15. Zeneakadémia

A fővárosban járva, lehetetlen volt nem észrevenni a figyelemfelkeltő plakátot, amely a „Bonsoir, Espagne!” című mediterrán estet hirdette. (Nem tudni, szándékosan vagy véletlenül alakult így, mindenesetre visszarímelt a Budapesti Fesztiválzenekar és a Müpa közös rendezvényére; az „Európai hidak” keretében ugyanis szeptemberben spanyol napokra került sor.) Aki ügyesen tájékozódik az interneten, felfedezhette ugyanezt a plakátot, azzal az információval, hogy megadott helyre kattintva élőben meghallgatható a november 15-i hangverseny. S ha előbb nem, a Zeneakadémián a közönség megtudhatta a szórólappal tájékoztató szövegéből, majd pedig a karmester Madaras Gergelytől (aki rövid kommentárt fűzött az egyes műsorszámokhoz), hogy ezzel az esttel fennállásának 164. évfordulójára emlékezik legrégebbi szimfonikus együttesünk.

A műsort francia és spanyol szerzők kompozícióiból állították össze, pontosabban, a spanyol zenét Manuel de Falla képviselte (A háromszögletű kálap – 1. és 2. szvittel), az első részben Dukas-tól A bűvésznas című nagyzenekari scherzót, a zenekar csellóművészenek, Pólus Lászlónak a szólójával Saint-Saëns a-moll gordonkaversenyét és Chabrier rapszódiaját, az España-t hallhattuk, befejezésül pedig Ravel hatásos Bolerója csendült fel. már ebből a felsorolásból is kitűnik, hogy a

spanyol hatás letagadhatatlan a francia kompozíciókban is.

Madaras Gergely, aki a francia Orchestre Dijon Bourgogne zeneigazgatója (és a Savaria Szimfonikus Zenekar vezető karmestere), energikusan, ugyanakkor elegánsan irányította az együttest. Inspirálóan hatott jelenléte a muzsikusokra, ezt tanúsítja az egész est során megfigyelhető egyenletes teljesítményük, intenzív játékuk. A legharsányabb részeknél már-már arra kellett gondolnunk, talán spanyolabbak a spanyoloknál... Mindenesetre, a spanyol „vérmérsékletből” emlékezetes ízelítőt adtak a közönségnek, amely lelkesen fogadta valamennyi műsorszámot.

Minden elismerés mellett, nem titkolom, hogy számomra nem tűnt ideálisnak ez a műsorválasztás a születésnap koncerthez, hiszen a születésnap egyszerre szól a múltról és (a jövő ígéretével) a jelenről. Márpedig ennek a zenekarnak a múltjában jelentős szerepe volt megannyi nagyformátumú magyar zeneszerzőnek – mindenképp méltóbbnak éreztem volna egy válogatást az ő kompozícióikból, még ha nem is akarnák követni az alapításnál mintának tekintett bécsieknek azt a program-ötletét (amellyel nagy sikert aratnak a Salzburgi Ünnepi Játékokon), hogy a nekik ajánlott, általuk bemutatott, eset-

leg általuk sikerre vitt művekből állítják össze a programot.

A születésnap azonban elsősorban az ünnepelté, tehát tiszteletben kell tartanunk az ő elképzelését, koncepcióját. Habár nem igazán érvényesült a gondtalan „mediterrán napsütés” ezen az estén – ezt sejtették Madaras Gergelynek a zenekari muzsikusok kiválóságát hangsúlyozó (vagy inkább bizonygató?) szavai is. Ott lappangott a keserű tény, hogy minden, ami született/létrejött, elmúlik – ami akkor a legfájdóbb, amikor személyesen kell e tapasztalatból részesülni, belátható időn belül.

Fittler Katalin

A Budapesti Filharmóniai Társaság közleménye

A Magyar Állami Operaház döntése értelmében a Budapesti Filharmóniai Társaság arra kényszerül, hogy 2017. december 1-től székhelyet változtasson. A továbbiakban nem kapunk lehetőséget az Operaház tulajdonában, kezelésében lévő ingatlanokban próbaterem bérlésére, és hangszerek kölcsönzésére sem. A kulturális örökséggé nyilvánított kottatárunknak, történelmi dokumentumainknak is költözniük kell.

Sokunknak fontos a Budapesti Filharmóniai Társaság sorsa, jövője. A szakma tájékoztatását szükségesnek éreztük, de a megoldást nem a közvélemény bevonásában látjuk.

A Budapesti Fesztiválzenekar Alapítvány gazdálkodásának szervezeti kereteit kialakította, azonban gazdálkodása nem volt szabályszerű az Állami Számvevőszék (ÁSZ) vizsgálata szerint.

Az ÁSZ a Budapesti Fesztiválzenekar Alapítvány 2013 és 2015 közötti gazdálkodásának ellenőrzésekor megállapította, hogy a ráfordítások elszámolása és az egyszerűsített éves beszámoló összeállításakor nem érvényesültek a jogszabályi előírások, így azok nem biztosították az államháztartásból kapott támogatások elszámoltathatóságát – közölte az Állami Számvevőszék. A költségvetési tervek nem feleltek meg a jogszabályi előírásoknak, a beruházások, felújítások elszámolása 2013-ban és 2015-ben, az igénybevett egyéb szolgáltatások, valamint a személyi jellegű ráfordítások elszámolása 2013-ban és 2014-ben nem volt megfelelő. A számviteli beszámoló összeállítása során a jogszabályi előírásokat nem tartották be, a mérleg tételek besorolása, értékelése, leltározása nem volt megfelelő, az eredménykimutatás egyes sorainak értékét nem szabályszerűen állapították meg. Az alapítvány 2014-ben és 2015-ben befektetési tevékenységet végzett, ami nem volt szabályszerű, mivel az alapító okirata erre nem biztosított lehetőséget.

Az alapítvány a kapott támogatásokat szabályszerűen tartotta nyilván és számolta el, felhasználásukat a jogszabályban előírtaknak megfelelően mutatta be az egyszerűsített éves beszámoló kiegészítő mellékleteiben. Az elszámolásokat a támogatók elfogadták. Az alapítvány felügyelő szerve az alapítvány gazdálkodását, működését ellenőrizte, azonban nem tett jelzést a kuratórium felé az alapító okiratban foglaltakkal ellentétes befektetési tevékenység folytatásával, valamint a beszámoló egyes sorai értékének helytelen megállapításával kapcsolatban.

Az ÁSZ jelentésében az alapítvány kuratóriumi elnökének fogalmazott meg öt javaslatot, amelyek – többek közt – a jogszabályok által előírt eljárási szabályok kialakítására, a költségvetés tervezésére, a könyvvizetésre és a beszámoló összeállítására irányultak. Az alapítványnak a javaslatokra 30 napon belül intézkedési tervet kell készítenie.

Az ÁSZ 2016-ban kezdte meg az alapítványok, közalapítványok ellenőrzését, ezzel is hozzájárulva a közpénzfelhasználás ellenőrzéséhez, „fehér foltjainak” felszámolásához. Az ÁSZ az államháztartáson kívülre nyújtott költségvetési támogatások és az ingyenes vagyonszármazások ellenőrzésével hozzájárul ahhoz, hogy a közpénzeket a civil szervezetek is átlátható módon használják fel.

(MTI)